

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΕΩΣ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

Υπό τοῦ κ. ΚΛΑΥΔΙΟΥ Β. ΜΠΑΝΤΑΛΟΥΚΑ

Εἶναι γενικῶς παραδεδεγμένον καὶ στατιστικῶς ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ οἰκονομία ἀνέκαθεν χαρακτηρίζεται ἀπὸ χαμηλὴν στάθμην παραγωγῆς, ἀπασχολήσεως καὶ ἔθνικοῦ καὶ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος, λόγῳ τῶν ὀργανικῶν αὐτῆς ἀδυναμιῶν, ἐσωγενῶν καὶ ἐξωγενῶν. Μεταξὺ τῶν κυριωτέρων ἀποτελεσμάτων τῶν δυσμενῶν αὐτῶν συνθηκῶν εἶναι ἡ ὑπαρξὶς δυσμενῶν ὄρων διαβιώσεως, οἵτινες προκαλοῦν ὑψηλὰς ροπὰς πρὸς κατανάλωσιν καὶ εἰσαγωγὴν καὶ κατ' ἀκολουθίαν χαμηλὰς ροπὰς πρὸς ἀποταμίευσιν καὶ ἐπένδυσιν.

→ Ἀνατρέχοντες εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς, διαπιστοῦμεν ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν ὀρίων τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος ἔζων ὑπὸ τὰς προμνησθεῖσας συνθήκας ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ θρύλος συγχέεται μὲ τὴν ἱστορίαν. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον «τῆ Ἑλλάδι πενίη ἀείποτε σύντροφος». Ἐξ ἄλλου, ἀπὸ τριακονταετίας καὶ ἐντεῦθεν εἰδικαί ἔρευναι τῶν συνθηκῶν διατροφῆς ἀγροτικῶν καὶ ἐργατικῶν οἰκογενειῶν περιοχῶν τινῶν τῆς ὑπαίθρου καὶ τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς χώρας ἔχουν ἀποδείξει, ὅτι εἰς τὰς ἐν λόγῳ οἰκογενεῖας ὑφίσταται σημαντικὸς ὑποσιτισμὸς εἰς συστατικὰ ἀποδίδοντα ἐνέργειαν, λόγῳ χαμηλοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν κακὴν ὑγείαν καὶ τὴν μειωμένην ἀπόδοσιν τῆς ἐργασίας κατὰ 40%, ἐν σχέσει πρὸς τὰς οἰκονομικῶς περισσότερον ἀνεπτυγμένας χώρας.

Εἶναι γνωστὸν, ἐξ ἄλλου, ὅτι ὅσον τὸ μέγεθος τοῦ εἰσοδήματος εἶναι χαμηλόν, ἐπὶ τοσοῦτον μεγεθύνεται ἡ ποσοστιαία ἀναλογία διὰ δαπάνας κατανάλωσες πρὸς ἱκανοποίησιν βασικῶν ἀναγκῶν ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὴ διατροφῆς. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐπηληθεύθη τὸ πρῶτον στατιστικῶς τῷ 1857 καὶ ἔκτοτε συνεχῶς ἐπαληθεύεται εἰς ὅλας τὰς χώρας καὶ χρονικὰς περιόδους. Εἰδικώτερον εἰς τὴν Ἑλλάδα, διαπιστοῦται, ὅτι κατὰ τὰ ἔτη 1950-1956, περὶ τὸ ἥμισυ τῆς συνολικῆς ἰδιωτικῆς καταναλώσεως ἀφιεροῦται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἱκανοποίησιν ἀναγκῶν διατροφῆς. Ἡ μεγάλη αὕτη ἀναλογία ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸν τῆς ποσοτικῆς καὶ ποιοτικῆς ἀνεπαρκείας τῆς διατροφῆς τῆς μεγάλης μάζης τοῦ πληθυσμοῦ, ὅταν μάλιστα ὑπολογισθῇ καὶ ἡ ἐντόμως ἄνισος κατανομή τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος. Ἐξ ἄλλου, ἡ ποσοστιαία ἀναλογία τῶν δαπανῶν διατροφῆς εἰς τὰς οἰκονομικῶς ἀνεπτυγμένας χώρας εἶναι ἀρκούντως χαμηλότερα τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, κατερχομένη διὰ τὰς Η.Π.Α. μέχρι σχεδὸν τοῦ ἡμίσεος τῆς τοιαύτης διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Υπελογίσθη τελευταίως, ὅτι ἡ εἰς χιλιόγραμμα κανονικὴ σύνθεσις τῆς κατ' ἐνήλικον ἄτομον ἐτησίως καταναλώσεως εἰδῶν διατροφῆς, δέον νὰ εἶναι ἡ ἐξῆς : Ἄρτος 143,08, λαχανικά 102,20, γεώμηλα καὶ ὄσπρια 30,66, σάκχαρις καὶ σακχαρώδη 20,44, κρέας, ἰχθύες καὶ ὠὰ 40,88, γαλακτοκομικὰ προϊόντα 102,20, νωποὶ καὶ ξηροὶ καρποὶ 30,66 καί, τέλος, λίπη καὶ ἔλαια 20,44, ἥτοι συνολικῶς 490,56 χιλιόγραμμα.

Παρ' ἡμῖν, τὸ τέταρτον περίπου τῆς διατροφῆς τῶν Ἑλλήνων συνίσταται ἐξ ἄρτου καὶ ζυμαρικῶν καὶ ἐν ἀκόμῃ τέταρτον συνίσταται ἐκ λαχανικῶν, ὄσπριων καὶ ὀπωρῶν. Συνεπῶς τὰς 50 % περίπου τῶν ἐτησίως καταναλισκομένων 350 περίπου χιλιογράμμων τροφίμων κατ' ἄτομον εἶναι φυτικῆς προελεύσεως, ἀντιπροσωπεύοντα ἐν τούτοις ἐπαρκεῖς καὶ καταλλήλους πηγὰς ἀλάτων καὶ βιταμινῶν, ἱκανὰς νὰ καλύψουν ἐν μέρει τὴν μετριωτάτην κατανάλωσιν γάλακτος, τυροῦ καὶ βουτύρου. Ὑποστηρίζεται σχετικῶς, ὅτι οἰοῦνδῆποτε καὶ ἂν εἶναι τὸ οἰκονομικὸν ἐπίπεδον τῶν καταναλωτῶν, θὰ πρέπει νὰ δαπανῶνται διὰ γαλακτοκομικὰ προϊόντα καὶ διὰ λαχανικά καὶ ὀπωρικά τόσα, ὅσα καὶ διὰ τὸ κρέας καὶ τὰ ἀλιεύματα. Τὸ ποσοστὸν δὲ τοῦτο αὐξάνεται κατὰ 9 % εἰσέτι ἐὰν προστεθοῦν ἡ σάκχαρις μετὰ τῶν σακχαρωδῶν καὶ τὰ ἀφεψήματα. Ἡ κατανάλωσις μάλιστα τοῦ ἄρτου ὑπὸ τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ὑπερβαίνει τὸν ὡς ἄνω μέσον ὄρον κατὰ 8,6 %, ἐνῶ ἡ τοιαύτη ὑπὸ τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ ὑστερεῖ κατὰ 11,5 %.

Ὡς πρὸς τὴν κατανάλωσιν λαχανικῶν, ὀπωρῶν, λιπῶν καὶ ἐλαίων, παρατηρεῖται ὅτι πλησιάζομεν τοὺς πληθυσμούς με ἀνώτερον βιοτικὸν ἐπίπεδον. Αἱ εὐνοϊκὰ κλιματολογικὰ καὶ ἐδαφολογικὰ συνθήκαι τῆς χώρας, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν μεταπολεμικὴν τάσιν τῆς γεωργικῆς πολιτικῆς, συμβάλλουν σημαντικῶς εἰς τὴν ὄλουεν καὶ μεγαλύτεραν παραγωγὴν λαχανικῶν, ὀπωρῶν καὶ ἐλαιολάδου, με ἀποτέλεσμα τὴν περιστολὴν τῶν πραγματικῶν αὐτῶν τιμῶν καὶ τὴν διεύρυνσιν τῆς καταναλώσεώς των. Δι' ὃ καὶ ἡ ἐτησία κατὰ κεφαλὴν κατανάλωσις λαχανικῶν καὶ ὀπωρῶν, ἐνῶ προπολεμικῶς ἀνήρχετο εἰς 14 χιλιόγραμμα, ἔφθασε τῷ 1956 τὰ 42 χιλιόγραμμα. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἀνεκὰ εἰς 14 χιλιόγραμμα, σχετικῶς, κατανάλωσις λιπῶν καὶ ἐλαίων, ὀφείλεται εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν, σχεδόν, χρῆσιν τοῦ ἐγχωρίου ἐλαιολάδου καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ παραγομένων φυτικῶν λιπῶν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πληθυσμούς τοῦ δυτικοῦ κόσμου, οἵτινες χρησιμοποιοῦν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ζωικὰ λίπη.

Τὰ καταναλισκόμενα, ὁμως, εἰς τὴν Ἑλλάδα ζωικῆς προελεύσεως τρόφιμα ὑστεροῦν σημαντικῶς τῶν ποσοτήτων τῆς ὡς κανονικῆς θεωρουμένης συνθέσεως διατροφῆς, ὡς καὶ τῆς καταναλώσεώς των ἔναντι τῶν πλείστων χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Ἐνῶ μάλιστα παρ' ἡμῖν νῦς ἤθη μεταπολεμικῶς ἀπὸ 75 εἰς 90 χιλιόγραμμα ἡ κατὰ κεφαλὴν κατανάλωσις γαλακτοκομικῶν προϊόντων, ἀντιθέτως περιεστάλη ἡ τοῦ κρέατος καὶ τῶν ἀλιευμάτων, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν προπολεμικὴν περίοδον, ἀπὸ 20 εἰς 16 χιλιόγραμμα κατὰ κεφαλὴν. Εἶναι δὲ γενικῶς παραδεδεγμένον, ὅτι ἡ κατανάλωσις κρέατος εἰς τὴν ὑπαιθρον χώραν ὑπολείπεται πέραν τοῦ ἡμίσεος τῆς τοιαύτης εἰς τὰ ἀστικά κέντρα καὶ δὴ τῆς περιοχῆς πρωτευούσης.

Ἐπιβεβαιωτικὸν μέτρον ὑπολογισμοῦ τῆς «ἐνεργειακῆς ἀξίας» τῶν καταναλισκομένων εἰδῶν διατροφῆς ἀποτελεῖ σήμερον καὶ ἡ κατὰ κεφαλὴν ἡμερησία κατανάλωσις θερμίδων, ὡς καὶ πρωτεϊνῶν. Κατὰ τοὺς εἰδικούς, ἐνήλικον ἄτομον ὅπερ οὐδεμίαν ἀναπτύσσει φυσικὴν δραστηριότητα ἔχει ἡμερησίως ἀνάγκην, ἂν μὲν πρόκειται περὶ ἀνδρὸς 1.700 θερμίδων, ἂν δὲ περὶ γυναικὸς 1.500 θερμίδων πρὸς συντήρησίν του. Πᾶσα, ὅθεν, φυσικὴ δραστηριότης τοῦ ἀνθρώπου ἐπιβάλλει, ἀναλόγως πρὸς τὸ εἶδος αὐτῆς καὶ τὰς κλιματολογικὰς συνθήκας, αὐξησιν τοῦ ὡς ἂν ἀριθμοῦ τῶν θερμίδων, ἡ ὁποία δύναται νὰ φθάσῃ μέχρι συνολικοῦ ἀριθμοῦ θερμίδων κυμαινομένων ἀπὸ 2.700 ἕως 4.500. Τινὲς μάλιστα ἐκ τῶν εἰδικῶν ὑποστηρίζουν, ὅτι εὐρίσκονται «εἰς τὰ ὅρια τῆς πείνης» χῶραι εἰς τὰς ὁποίας ὁ μέσος ὅρος τῆς κατὰ κεφαλὴν ἡμερησίας κατανάλωσεως κατέρχεται εἰς 2.600.

Προπολεμικῶς καὶ συγκεκριμένως κατὰ τὰ ἔτη 1935—38, ἡ κατὰ κεφαλὴν ἡμερησία παρ' ἡμῖν κατανάλωσις θερμίδων ἀνῆρχετο εἰς 2.605 μονάδας, μὲ συμμετοχὴν εἰς αὐτὰς ποσοστοῦ 12 % θερμίδων ζωικῆς προελεύσεως, ἦτοι ὀλίγον ἀνωτέρου μόνον τῆς Τουρκίας καὶ κατὰ τι κατωτέρου τῆς Ἰταλίας, πολὺ ὅμως κατωτέρου καὶ δὴ κάτω τοῦ ἡμίσεος τῶν λοιπῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Παρομοία σχεδὸν διαφορὰ ὑφίσταται καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν γραμμαρίων τῶν ζωικῶν πρωτεϊνῶν ἔναντι τοῦ συνόλου αὐτῶν.

Μεταπολεμικῶς καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὰ ἔτη 1952—56, ὁ ἀριθμὸς τῶν θερμίδων ἐμφανίζει μικρὰν τινα κάμψιν, ἔνεκα ἰδίως τοῦ σοβαροῦ περιορισμοῦ τῆς κατανάλωσεως δημητριακῶν, κρέατος καὶ ἀλιευμάτων, ἂν καὶ αὐξάνεται κατὰ μονάδα τὸ ποσοστὸν τῶν ζωικῆς προελεύσεως θερμίδων, προφανῶς ἐκ τῆς αὐξήσεως τῆς κατανάλωσεως γαλακτοκομικῶν προϊόντων.

Πάντως, ὁ ἀριθμὸς τῶν κατὰ κεφαλὴν ἡμερησίως καταναλισκομένων θερμίδων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1920 καὶ ἐντεῦθεν δὲν ὑπερέβη τὰς 2.605 μονάδας. Δηλαδή, δὲν ὑπερέβη μέχρι τοῦδε τὰ προμηθεύμενα «ὅρια πείνης», μὲ ταυτόχρονον σοβαρὰν ὑστέρησιν ἔναντι τῶν καταναλισκομένων θερμίδων εἰς τὰς οἰκονομικῶς προηγμένας χώρας.

Ἐπιπροσθετῆ, ὅτι τὰ ἀνωτέρω μεγέθη τῆς παρ' ἡμῖν ἰδιωτικῆς κατανάλωσεως εἰδῶν διατροφῆς προέκυψαν μεθ' ὑπολογισμὸν εἰς αὐτὰ τοῦ σημαντικοῦ ὄγκου τῆς αὐτοκατανάλωσεως τῶν παραγωγῶν τῆς ὑπαίθρου εἰς τιμὰς ἀμοιβῆς τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς καὶ οὐχὶ εἰς ἀγοραίας τιμὰς, ὡς τῆς κατόπιν συναλλαγῶν κατανάλωσεως. Ἐπομένως, τὰ μεγέθη ταῦτα εἶναι κατώτερα τῆς πραγματικότητος κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν ἐν λόγῳ τιμῶν. Ἡ διαφορὰ δὲ αὕτη εἰς τὴν χώραν μας εἶναι σχεδὸν ἰσομεγέθης πρὸς τὸ ἐπίπεδον τῶν τιμῶν ἀμοιβῆς τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς, πρωτίστως ἔνεκα τῆς γνωστῆς παρεμβολῆς πληθῶρας ἐνδιαμέσων μεταξὺ παραγωγῆς καὶ κατανάλωσεως. Τοῦτέστι, τὰ στοιχεῖα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν αὐτοκατανάλωσιν θὰ ἔπρεπε νὰ αὐξηθοῦν κατὰ τὴν ἀνωτέρω διαφορὰν ἵνα καταστοῦν συγκρίσιμα πρὸς τὰ λοιπὰ.

Ἐξ ὅλων τῶν προηγηθέντων ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἰδιωτικὴ κατανάλωσις τροφίμων παρ' ἡμῖν ὑστερεῖ ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς, ἀπολύτως

καί συγκριτικῶς, παρὰ τὴν ἐξαιρετικῶς ὑψηλὴν πρὸς αὐτὴν ροπήν τοῦ πληθυσμοῦ. Παρατηρεῖται συνάμα, ὅτι αὐξανόμενου τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος, ὀλίγον ἢ ἐλάχιστα αὐξάνει ἢ κατανάλωσις τῶν κυριωτέρων βασικῶν ἀγαθῶν καὶ ἰδίᾳ διατροφῆς. Ἡ ἀκαμψία αὕτη εἶναι συνέπεια, βραχυχρονίως μὲν τῆς φυσικῆς ἀδυναμίας ποσοτικῆς καὶ ποιοτικῆς μεταβολῆς τῆς καταναλώσεως ἀγαθῶν πρώτης ἀνάγκης, πέραν ἑνὸς ὀρίου, μακροχρονίως δὲ τῆς δυσχεροῦς μεταθέσεως τῆς καταναλώσεως εἰς ἀγαθὰ ἀνωτέρας ποιότητος ἢ εἰς ὑποκατάστατα αὐτῶν. Οὕτω, αἱ πιθανότητες σοβαροῦ διαφορισμοῦ τῆς ὑφισταμένης ροπῆς πρὸς κατανάλωσιν εἰς τὸ μέλλον, εἶναι φυσιολογικῶς περιορισμένα.

Ι Δ Ρ Υ Μ Α Τ Α Τ Η Σ Σ Χ Ο Λ Η Σ

κατὰ τὸ Ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1958/9

1. Γραφεῖον Ἐρευνῶν (Βιομηχανικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐρευνῶν). Προϊστάμενος : Ἰωάννης Λ. Χρυσόχοῦ. Διευθυντής : Κλαύδιος Μπανταλούκας.
2. Ἐπιτροπὴ Βιομηχανικοῦ Προγραμματισμοῦ: Προϊστάμενος : Ἀνδρέας Σαουνᾶτσος.
3. Κέντρον Στατιστικῆς Ἐκπαιδεύσεως (Προπαρασκευαστικὸν Τμῆμα—Α' καὶ Β' Κύκλος Σπουδῶν). Διευθυντής Σπουδῶν : Εὐστάθιος Μαργαρίτης.
4. Κέντρον Ὀργανώσεως καὶ Διοικήσεως (Ἐπιχειρήσεων καὶ Δημόσιων Ὑπηρεσιῶν καὶ Ὀργανισμῶν), (Business Management and Public Administration). (Μονοετοῦς φοιτήσεως). Διευθυντής Σπουδῶν : Δημήτριος Παπαδημητρίου.
5. Σεμινάριον Λογιστικῆς Ὀργανώσεως. Διευθυντής Σπουδῶν : Βασίλειος Καρύδης.
6. Κέντρον Κοινωνικῶν Σπουδῶν (Διετοῦς φοιτήσεως). Διευθυντής Σπουδῶν : Χρῖστος Ἀγαλλόπουλος.
7. Κέντρον Τουριστικῆς Ἐκπαιδεύσεως (Μονοετοῦς φοιτήσεως). Διευθυντής Σπουδῶν : Ἰωάννης Κουτσογιάννης.
8. Κέντρον Ναυτιλιακῆς Ἐκπαιδεύσεως (Μονοετοῦς φοιτήσεως). Διευθυντής Σπουδῶν : Ἐλευθέριος Γεωργαντόπουλος.